

Μεσολόγγι 1826 Πολιορκία και έξοδος

μέσα από τα Αρχεία των ΓΑΚ
Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση- Γυμνάσιο

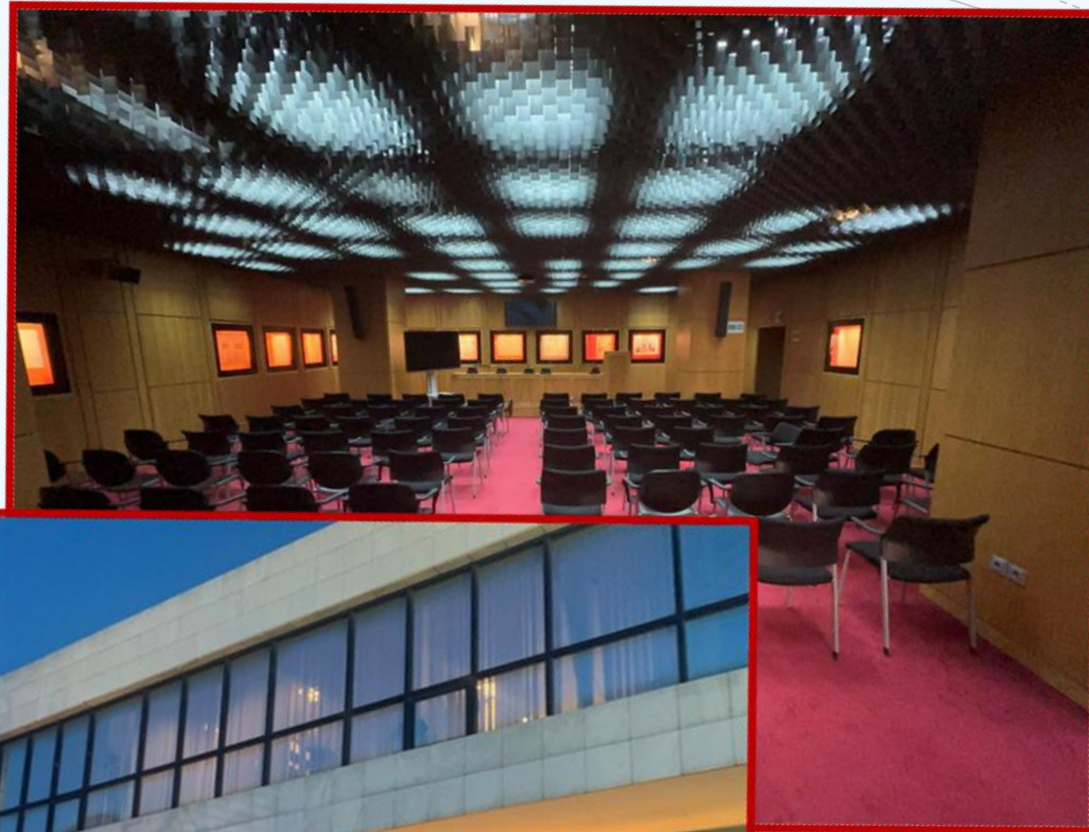
ΤΙ ΕΙΝΑΙ ΑΡΧΕΙΟ;

Τα Γενικά Αρχεία του Κράτους είναι μια δημόσια υπηρεσία που ανήκει στο Υπουργείο Παιδείας

Κεντρική
Υπηρεσία
ΓΑΚ

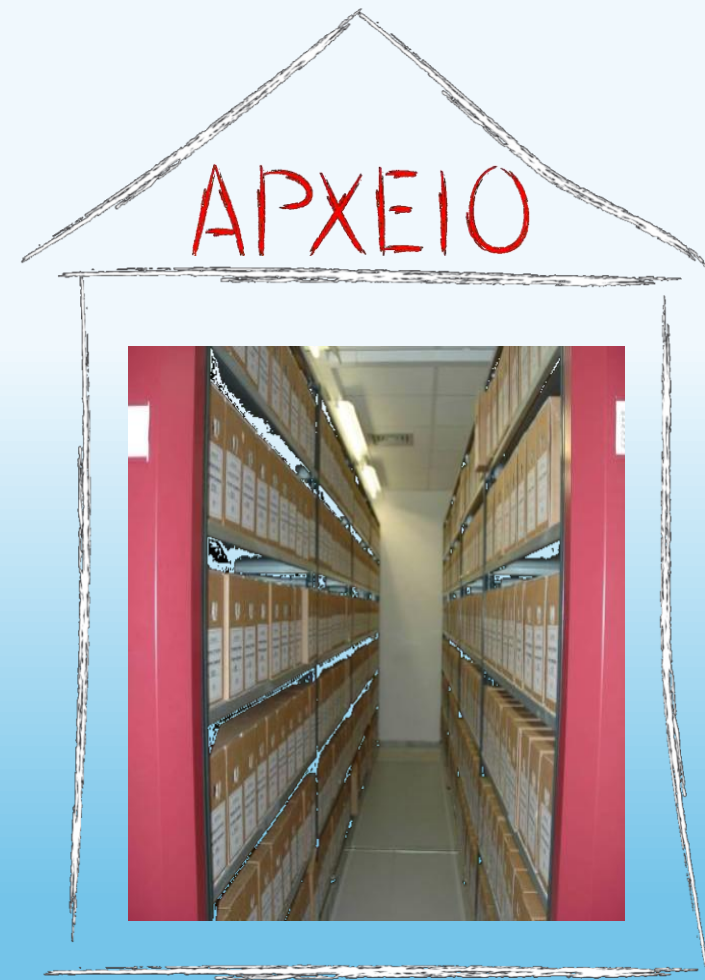
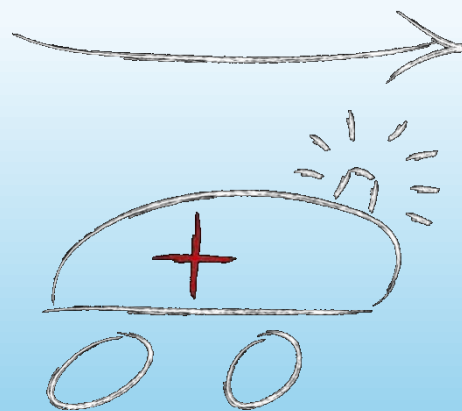

Τα Γενικά Αρχεία του Κράτους

- έχουν ιδρυθεί το 1914 από την κυβέρνηση Βενιζέλου και έχουν μία ιστορία πάνω από έναν αιώνα, ενώ πρώτος διευθυντής τους ήταν ο λογοτέχνης Γιάννης Βλαχογιάννης.
- Βασικός σκοπός των Γενικών Αρχείων του Κράτους είναι να συγκεντρώνει και να διαχειρίζεται το αρχειακό υλικό που δημιουργούν οι δημόσιες υπηρεσίες, όπως ένα υπουργείο, ένα σχολείο και να διαθέτει τα αρχεία αυτά στους πολίτες για ιστορική έρευνα ή για να αποδείξουν κάποιο δικαίωμα, για παράδειγμα ότι έχουν στην κατοχή τους ένα χωράφι, ένα οικοπέδο.
- Τα ΓΑΚ διαθέτουν αρχεία δημοσίων υπηρεσιών αλλά και ιδιωτικά αρχεία, αρχεία δηλαδή ατόμων ή οικογενειών, από τον 14ο αιώνα μέχρι σήμερα. Αποτελώντας έτσι μια κιβωτό της ιστορίας μας, της εθνικής και συλλογικής μας μνήμης.

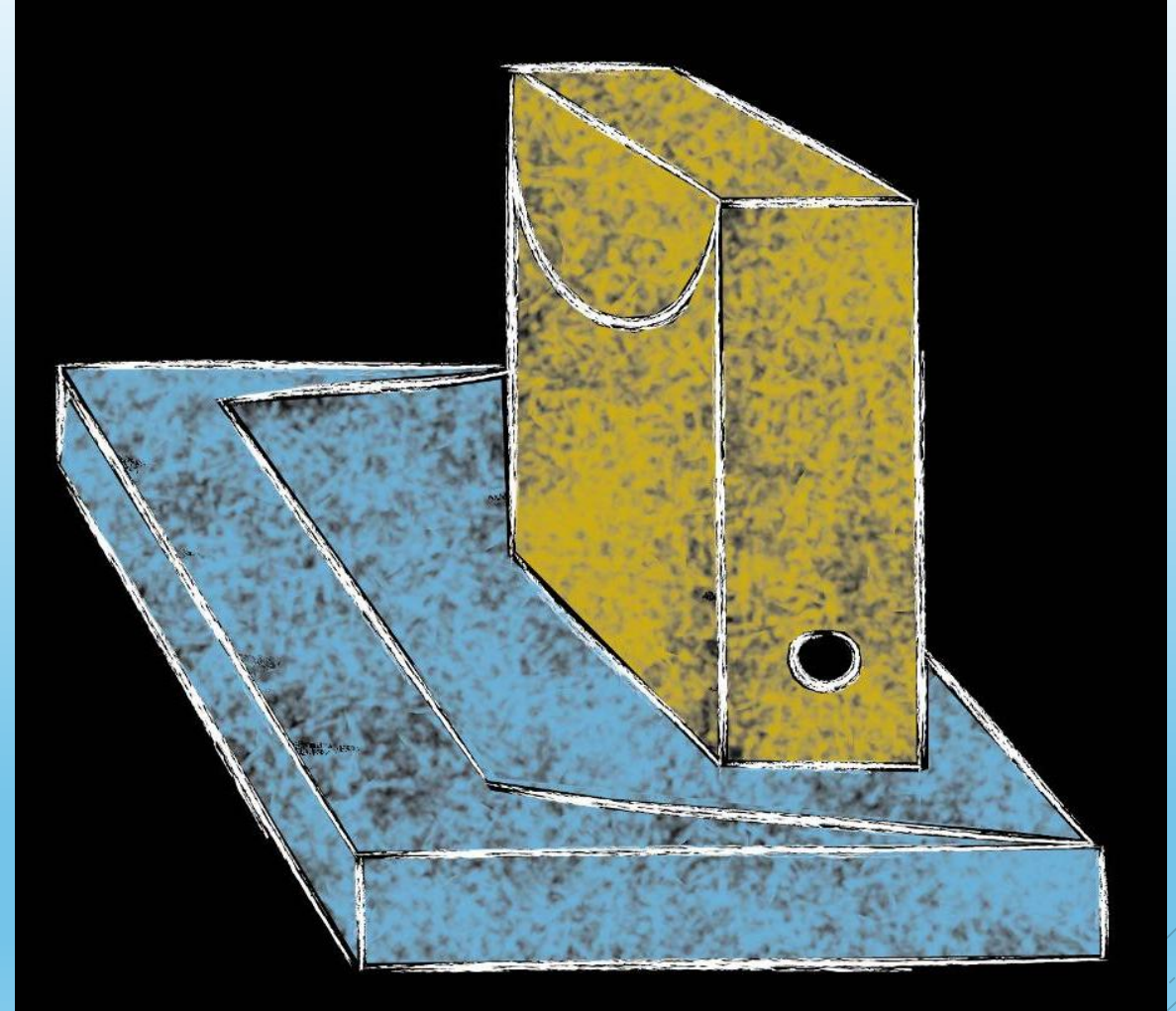
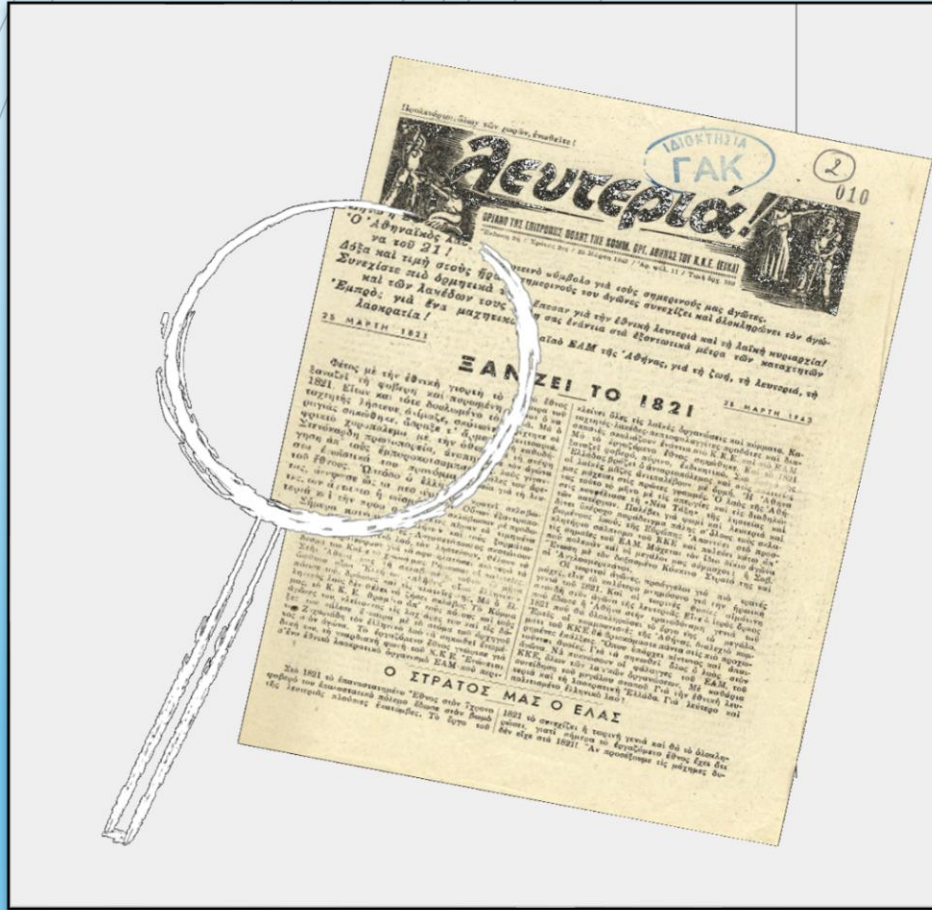

ΤΟ ΑΡΧΕΙΟ ΜΕΤΑΦΕΡΕΤΑΙ

ΤΟ ΑΡΧΕΙΟ ΤΑΞΙΝΟΜΕΙΤΑΙ ΚΑΙ ΑΠΟΘΗΚΕΥΕΤΑΙ

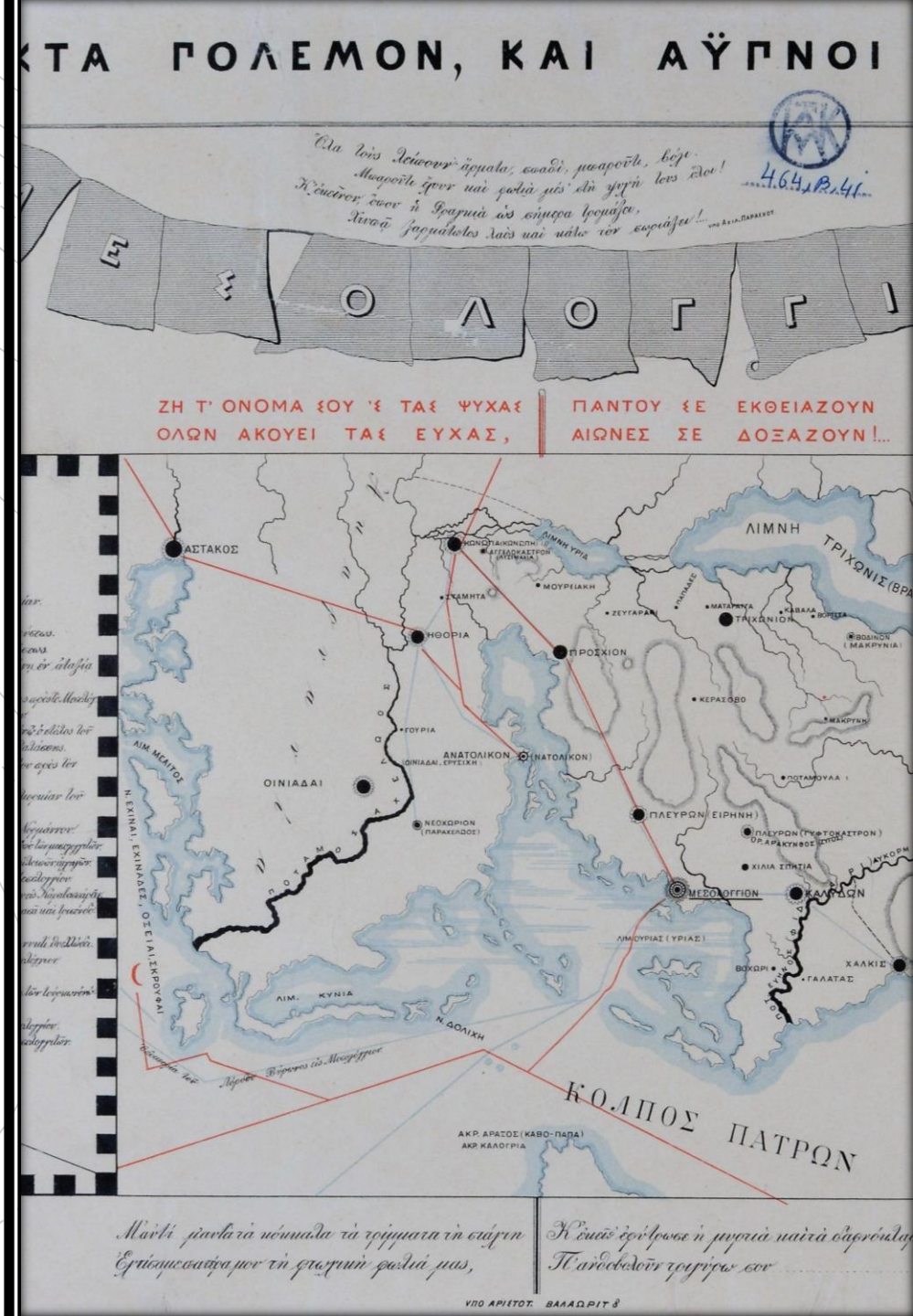

Μεσολόγγι: 1826
ο τόπος, η εποχή, οι άνθρωποι

1825

Χρονικά ορόσημα

Απρίλιος: Στις **15 Απριλίου** φτάνουν μπροστά από την πόλη οι πρώτες οθωμανικές δυνάμεις. Η δύναμη της φρουράς του Μεσολογγίου κυμαίνεται γύρω στις **4000** ενόπλους, απέναντι σε πολλαπλάσιους πολιορκητές.

Οκτώβριος: Λήξη της πρώτης φάσης της πολιορκίας.

Νοέμβριος: Εμφάνιση του οθωμανικού στόλου στην περιοχή και αποκλεισμός του Μεσολογγίου. Επιδείνωση της επισιτιστικής κατάστασης στην πόλη.

Δεκέμβριος: Άφιξη ισχυρών αιγυπτιακών τακτικών δυνάμεων υπό τον Ιμπραήμ πασά έξω από την πόλη (12.12). Δεύτερη και τελευταία φάση της πολιορκίας.

1826

Χρονικά ορόσημα

Φεβρουάριος: Έναρξη συστηματικού βομβαρδισμού του Μεσολογγίου και σύσφιξη του θαλάσσιου αποκλεισμού. Αποκορύφωση του λιμού και της εξαθλίωσης στην πόλη.

Απρίλιος: Αποτυχία ελληνικών πολεμικών πλοίων να διασπάσουν τον αποκλεισμό και να ανεφοδιάσουν το Μεσολόγγι. Οι πολιορκημένοι αποφασίζουν την εγκατάλειψή του, με έξοδο του συνόλου του πληθυσμού που μπορεί να κινηθεί.

Η Έξοδος πραγματοποιείται **τη νύχτα της 10ης Απριλίου**. Η τύχη ασθενών και τραυματιών που μένουν πίσω είναι ηρωικά τραγική. Οι απώλειες της εξόδου σε νεκρούς και αιχμαλώτους, ιδίως για τις γυναίκες και τα παιδιά, ανέρχονται σε αρκετές χιλιάδες.

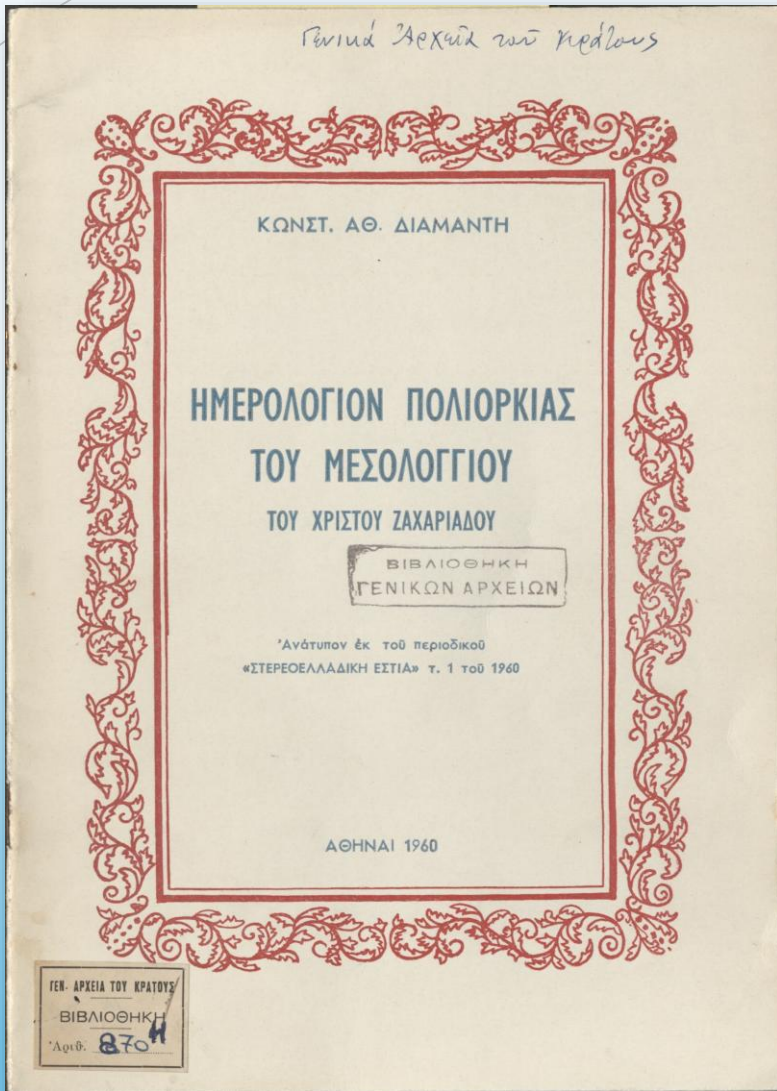
ΕΙΣΟΔΟΣ ΤΟΥ ΙΒΡΑΗΜ ΕΙΣ ΤΟ ΚΑΙΟΜΕΝΟΝ ΜΕΣΟΛΟΓΓΙΟΝ

Εκ παλαιάς λιθογραφίας.

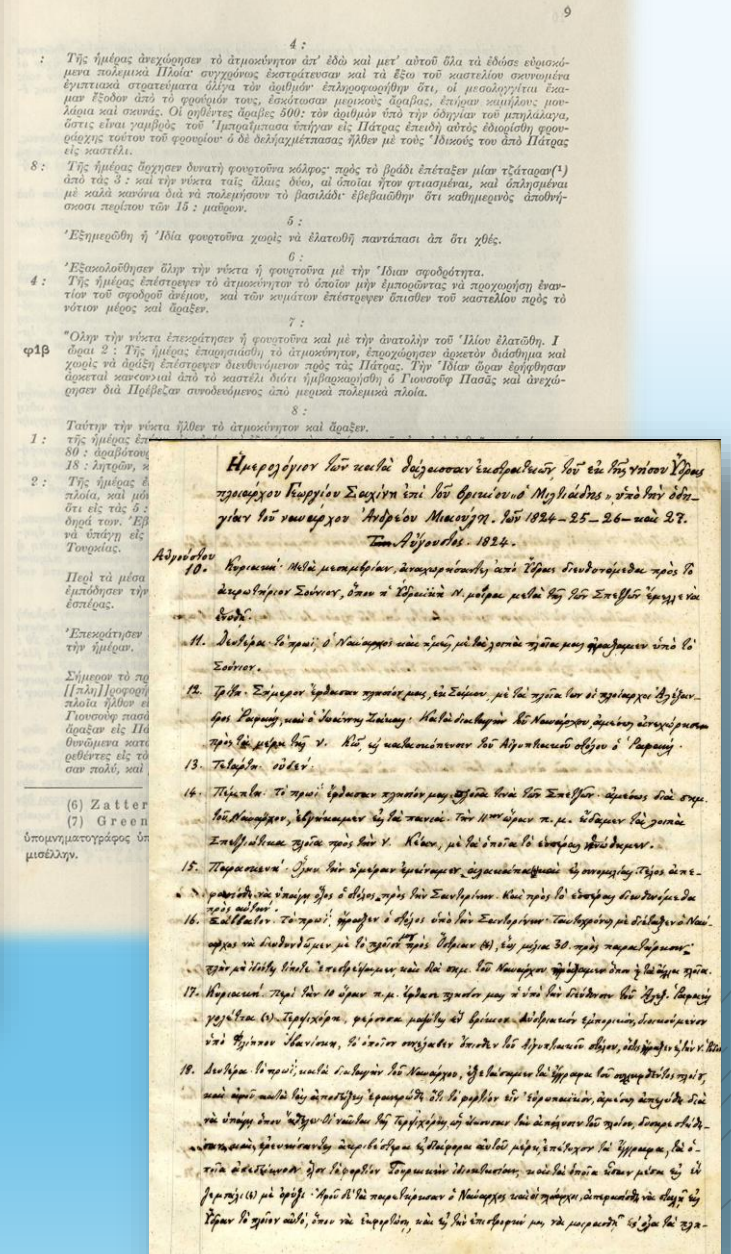

Ημερολόγιο

ΓΕΝ. ΑΡΧΕΙΑ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
Αρ. Φ. 870

Να εντοπίσετε τους σταθμούς του πλοίου, έτσι όπως περιγράφονται στο Ναυτικό Ημερολόγιο

ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΝ
των κατά θάλασσαν εκστρατειών του εκ της νήσου Ύδρας πλοιάρχου Γεωργίου Σαχίνη επί του βρικίου "Μιλτιάδης"
1824-1825

Αύγουστος 1824

10 Κυριακή.
Μετά μεσημβριαν αναχωρήσαντες από Ύδρας διευθυνόμεθα προς το ακροτήριον Σούνιον, όπου η Υδραϊκή Ν[αυτική] μοίρα μετά της των Σπετζών έμειλε να ενωθεί.

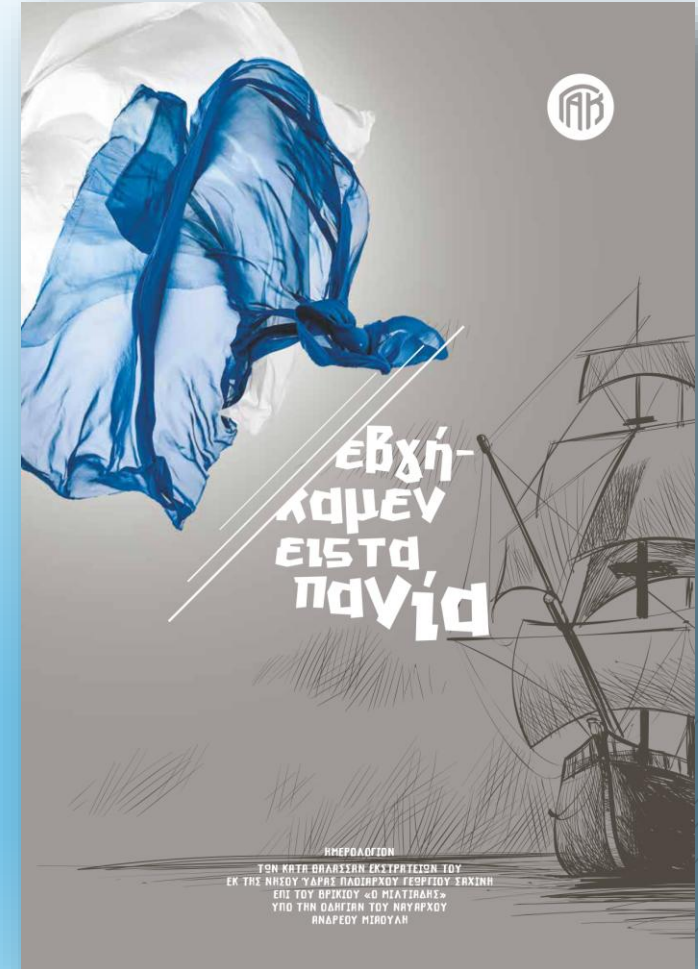
11 Δευτέρα.
Το πρωί, ο Ναύαρχος και ημείς με τα λοιπά πλοία μας ηράξαμεν υπό το Σούνιον.

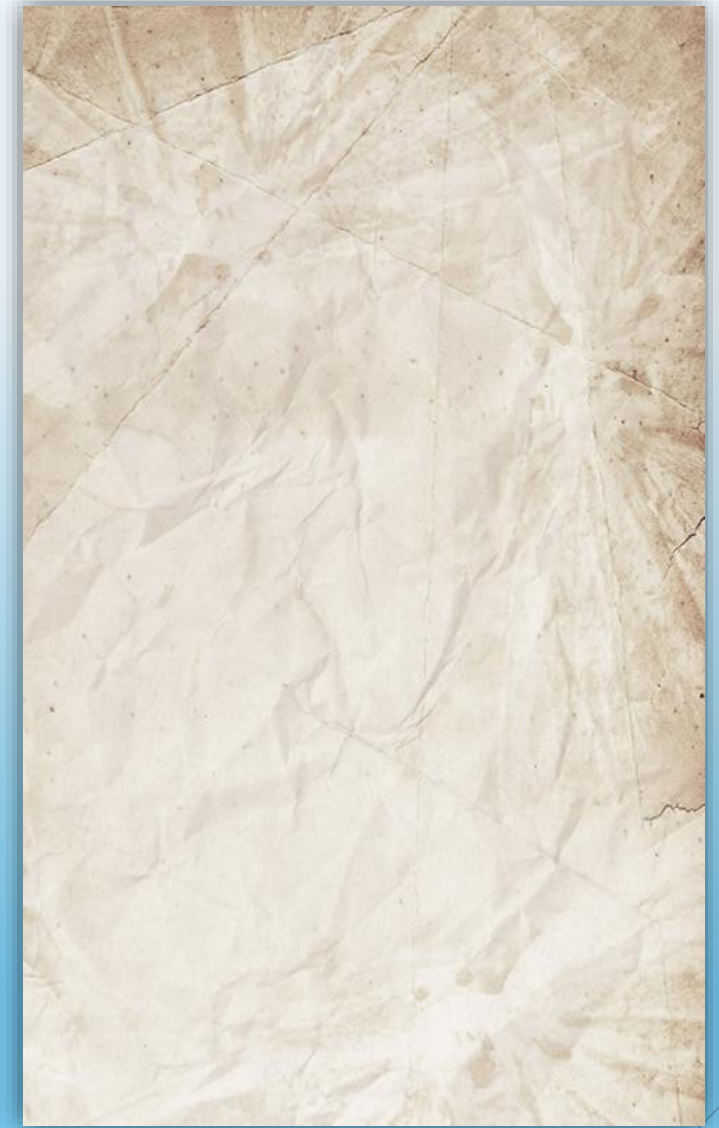
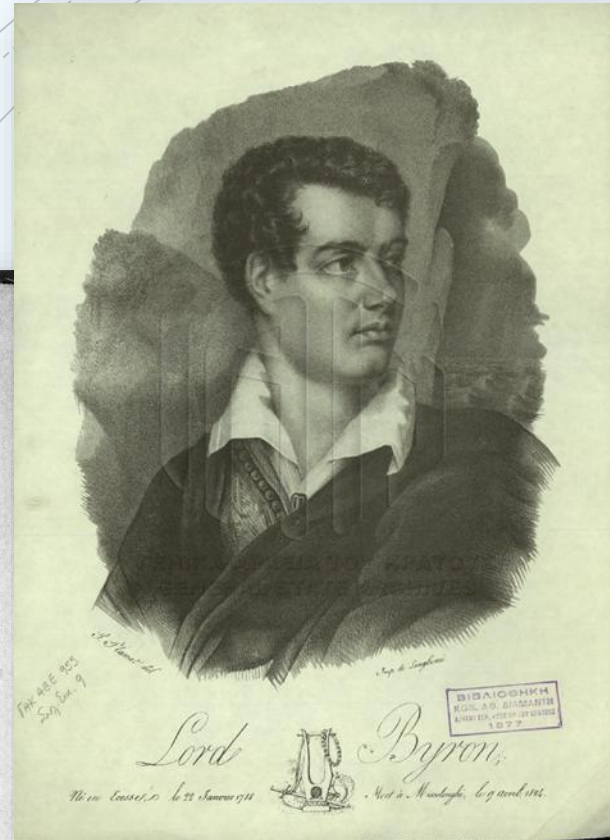
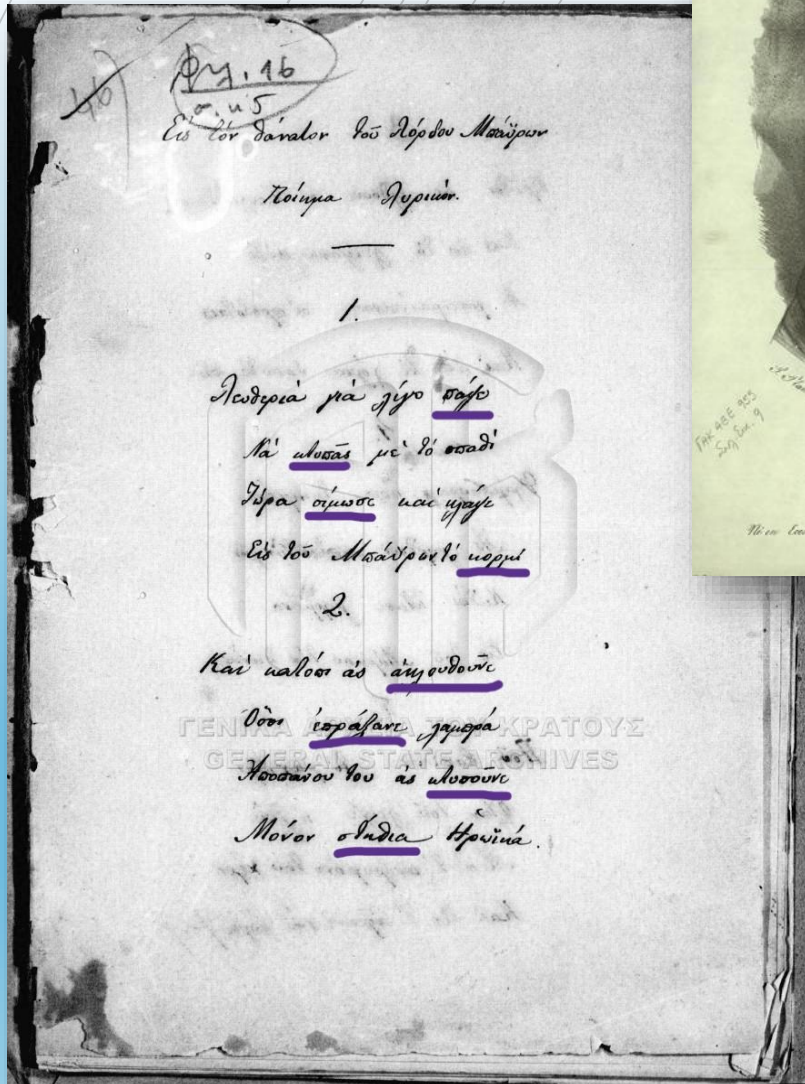
16 Σάββατον.
Το πρωί, ήραξεν ο στόλος υπό την Σαντορίνην. Ταυτοχρόνως με διάταξεν ο Ναύαρχος να διευθυνόμεθα με το πλοϊον μου προς Όστριν, έως μίλια 30, προς παρατήρησιν, πλημ μη ίδόντες τίποτε εσπεριζόμεν, και δια σημ. ηράξαμεν όπου και τα άλλα πλοία.

21 Πέμπτη.
Το πρωί, δια σημ. του Ναυάρχου διευθύνθημεν να περάσωμεν μεταξύ των νήσων Αέρου και Καλλίνου και μη δινηθέντες εσπεριζόμεθα. Προς το επεί μας ηράξαμεν, δια σημ. του Ναυάρχου υπό την νήσον Ληψόν.

23 Σάββατον.
Τας ώρας 8 π.μ. ήλθεν επί του πλοίου του Ναυάρχου, ο Γ. Σαχτούρης με την βάρκαν του, και αφού συνομιλήσαμεν τα δέοντα, απεφασίση ν' αναχωρήσω μεν αέριον, και να διευθυνόμεθα εις την ν. Κω και Μπουδρούσην (Αλικαρνασσόν)

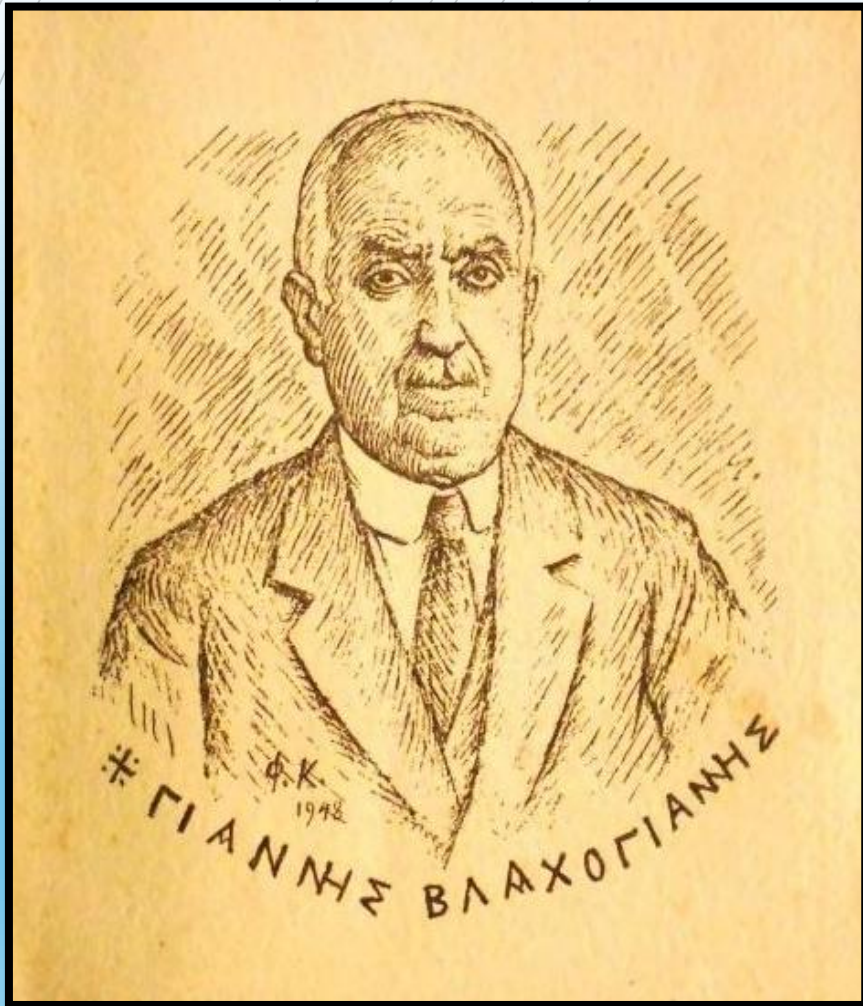
25 Δευτέρα.
Το πρωί με όλα τα πλοία μας ευρέθημεν υπό του Ν. Τσατάλια. Δέκα δε εσχρη κά πλοία λοξοδρομούσαν εντός σχεδόν του πορθμίου της Κω. Ο άνεμος μ.τ. σφοδρός προς την όσει του ηλίου, δια σημ. του Ναυάρχου αράξαμεν υπό το ακροτήριον Γέροντα.

Κάποιος ερευνητής
δυσκολεύεται να
διαβάσει τις
υπογραμμισμένες λέξεις.
Να τις μεταγράψετε
ώστε να τον βοηθήσετε.

Ποιες πληροφορίες
αντλούμε για τις
συνθήκες του
εγκλεισμού και τα
αποτελέσματα της
εξόδου από το
διήγημα του Γιάννη
Βλαχογιάννη;

 Γιάννης Βλαχογιάννης

~ Η Έξοδος ~

Το συντομώτατο αυτό διήγημα του Γιάννη Βλαχογιάννη, με χαρακτηριστικά που παραπέμπουν στο πεζοεπίγραμμα, γράφτηκε το 1911 και ανήκει στην ενότητα «Το Μεσολόγγι», από το βιβλίο Μεγάλα χρόνια, τα χρόνια δηλαδή του Αγώνα για την ανεξαρτησία. Αναφέρεται στην Έξοδο του Μεσολογγίου, που χάρις στην αυτοθυσία των πολιορκημένων καθιερώθηκε ως σύμβολο της ελευθερίας.

Το Μεσολόγγι τώρα τοιμάζεται να βγει, με το σπαθί. Τοιμάζεται κι η χήρα Μάνθα, η Μεσολογγίτισσα, να βγει κι αυτή. Ο Τούρκος α' νικήθηκε χίλιες φορές, της πείνας το δειρό είν' ανίκητο. Έτσι ο λαός, μαζί με τη Φρουρά, πήρανε την απόφαση. Κι απόψε...

Νύχτα, σκοτάδι. Η χήρα στα τυφλά ψηλαφώντας ήυρε το δέμα με τα ρούχα τ' άχαρα του μακαρίτη ανδρός της. Η μπόμπα η τούρκικη τον έκοψε στα δυο, μόλις άρχιζε η πολιορκία. Κι αυτό μονάχα; Το βόλι, το σπαθί, της αρρώστιας η οργή, της πείνας η κατάρρα θέρισαν κάθε δικό της, γύρω της.

Έρημη η χήρα, έρημη με την Ανθή την κόρη της, εφτά χρονώ μικρούλα κι άρρωστη, στα βύσανα μπασμένη, από την πείνα αγνώριστη, φάντασμα ζωντανό, κι ήμερο κι υλαρό ρ σαν άλλου κόσμου πλάσμα.

Η χήρα ντυμένη θρίσκειται με τη στολή, τη λεβέντικη και τη ματόβαφη τ' αντρός της. Τη φύλαγε σαν άγιο λείψανο, τόσον καιρό. Και τώρα πόσα γέλια δ' άκουγε, μέρα έτσι να την έβλεπε κανείς. Τόσο είν' άχαρη και τόσο κωμική. Κι έχει στη μέση της ζωμένο το σπαθί. Και πρέπει να 'ναι τόσο τρομερή κι η όψη κι η ματιά της, που θα 'διωχνε ακόμα και του χωρατού τον ίσκιο από μπροστά της. Κι είναι τόσες άλλες, χήρες είτε ανύπαντρες, νιες και γριές, αντροντυμένες, έτοιμες να βγουν απόψε...

Την κόρη της σηκώνει από το στρώμα. Το χάδι της καρδιάς τραχύ της βγαίνει κάτσει σαν προσπαγή και σα φοβέρισμα. Τη σέρνει από το χέρι, και στην αγκαλιά να τη σηκώσει δεν μπορεί. Τέτοια δύναμη κι έστι.

Το θρόνο κατά τα προχώματα, μαζί με τ' άλλο ρέμα του κό-Ζυγώνει η ώρα. Κανένας δε φωνάζει, κι όμως μια σύσμητη ρη: αιματοβαμμένη ρ πρόχαιμα: οχυρό, κατασκευασμένο από χώμα ακατωμένη

74

Θεόδωρος Βραζιάκης, Παραμύθια (λεπτομέρεια)

Η Έξοδος Γιάννης Βλαχογιάννης

...ια στερνή φορά, κι άγρια και ήμει. ρ
...κινήσουμε. ρ σφραγτά να μου ρς και να μην ακούς; Τη φου- ρου. Ανθίτσα μου... Εδώ που ρπαδί, μ' ό,τι μπορώ. Δε θα 'χω ρα χεράκια σου, με την καρδιά ραν και περνούσανε, χωρίς να ρ
...ο τρανό. ρ και σάρωσε ρ και ρα στιγμή: ξέχασε και να τη μένη και πήρε αναπνοή, τότε ρθει. Τότε γύρισε στον εαυτό ρστην καρδιά της.
...Μεσολόγγι.
...ης. Μεγάλα χρόνια, Βθλοιοικελίων της Επίας
...ιστορικά γεγονότα. Σε ποια σημεία του κεκλιμένου ρ, ρση της μάνας, καθώς ετοιμάζεται για τη μεγάλη ρ
...ργου Πολιτισμού (<http://www.culture.gr>), όπου ρ σημαντικά εκθέματά τους. Βρείτε και παρουσιάστε ρ και τον οπλισμό των επαναστατημένων Ελλήνων. ρ Ελλήνων, όπου υπάρχουν σχετικά εκθέματα.

75

ρ βραχονέρα: με βραχνη φωνή ρ να σμηνέψει να συμβουλέψει ρ θα κινήσουμε: θα πάμε ρ θεογονη: θεογονία ρ τρανό: δυνατό ρ σάρωσε: ισοπέδωσε τα πάντα ρ βρολιτά: το φυτό βούρλο ρ γύρισε στον εαυτό της: συνήλθε

Επιστολές

Ποιες πληροφορίες αντλούμε για τις συνθήκες του εγκλεισμού και τα αποτελέσματα της εξόδου από την επιστολή της Φρουράς του Μεσολογγίου;

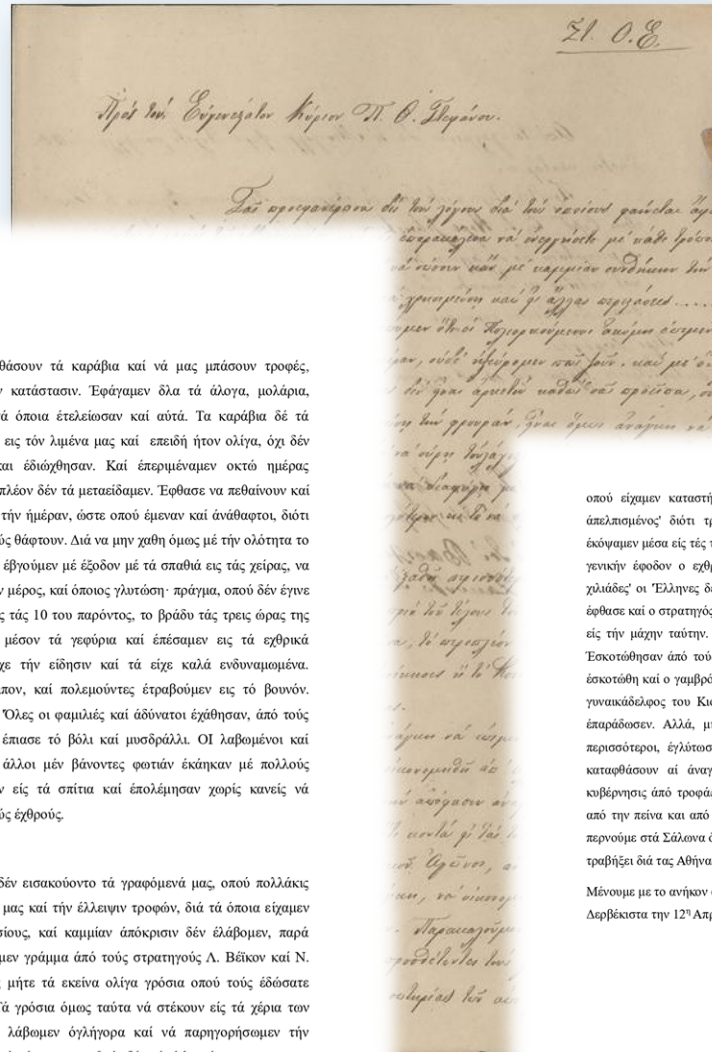
Σεβ. Διοίκησις!

Με την ελπίδα να μας καταφθάσουν τὰ καράβια καὶ νὰ μας μπάσουν τροφές, ἐφθάσαμεν εἰς τὴν ἀβλιωτάτην κατάστασιν. Ἐφάγαμεν ὅλα τὰ ἄλογα, μολάρια, γομάρια, σκύλους καὶ γάτες, τὰ ὅποια ἐτέλειωσαν καὶ αὐτά. Τα καράβια δὲ τὰ ἑλληνικὰ μίαν φορὰν ἐφάνηκαν εἰς τὸν λιμένα μας καὶ ἐπειδὴ ἦτον ὀλίγα, ὄχι δὲν ἐβλῆσαν τὸν ἐχθρὸν, ἄλλα καὶ ἐδιώχθησαν. Καὶ ἐπερμείναμεν οκτὸ ἡμέρας τρώγοντες θαλάσσια χόρτα, καὶ πλέον δὲν τὰ μεταείδαμεν. Ἐφθασε νὰ πεθαίνουν καὶ ἀπὸ ἑκατὸν καὶ ἑκατὸν πενήντα τὴν ἡμέραν, ὅστε οὐδὲν ἔμεναν καὶ ἀνάφατοι, διότι οἱ ἄλλοι δὲν εἶχον δύναμιν νὰ τοὺς θάψουν. Διὰ νὰ μὴν χῆθῃ ὁμοῦ μετὰ τὴν ὀλότητα το στρατιωτικόν, ἀπεφασίσαμεν νὰ ἐβγούμεν μετὰ ἐξόδον μετὰ τὰ σπαθία εἰς τὰς χεῖρας, νὰ ἐβγάλωμεν καὶ ὅλον τὸ ἀδύνατον μέρος, καὶ ὅποιος γλύτωση πράγμα, οὐδὲν ἔβρινε ποτὲ εἰς τὸν κόσμον! Λοιπὸν, εἰς τὰς 10 τοῦ παρόντος, τὸ βράδυ τὰς τρεῖς ὥρας τῆς νυκτός, ἐκάμαμεν τὴν ἐξόδον μέσον τὰ γεφύρια καὶ ἐπέσαμεν εἰς τὰ εἰρηκὰ περιγυρακάματα. Ὁ ἐχθρὸς εἶχε τὴν εἰδησιν καὶ τὰ εἶχε καλὰ ἐνδυναμωμένα. Ἐπλέθθημεν ὁμοῦ εἰς τὸν κάμπον, καὶ πολεμοῦντες ἐτραβούμεν εἰς τὸ βουνόν. Ἐβάσταζεν ὁ πόλεμος ἐξ ὥρας. Ὅλες οἱ φαμιλιές καὶ ἀδύνατοι ἐχάθησαν, ἀπὸ τοὺς δυνατοῦς πολλὰ ὀλίγοι, ὅσους ἔπιασε τὸ βόλι καὶ μισοδράλλι. Οἱ λαβομένοι καὶ ἄρρωστοι οὐδὲν εἶχον μέσα, ἄλλοι μὲν βάνοντες φωτιάν ἐκάκησαν μετὰ πολλοῦς ἐχθρούς, ἄλλοι δὲ ἐκλείσθησαν εἰς τὰ σπῆτια καὶ ἐπολέμησαν χωρὶς κανεὶς νὰ παραδόσῃ τὸν ἑαυτὸν τοῦ εἰς τοὺς ἐχθρούς.

Σεβ. Διοίκησις!

Αὐτὰ ὅλα ἠκολούθησαν, οὐδὲν εἰσακούοντο τὰ γραφόμενά μας, οὐδὲν πολλαίς σὰς ἐγράψαμεν τὴν κατάστασιν μας καὶ τὴν ἑλλειπὴν τροφῶν, διὰ τὰ ὅποια εἶχαμεν στέλλει ἐπιτήδες καὶ πληρεξουσίους, καὶ καμμίαν ἀπόκρισιν δὲν ἐλάβομεν, παρὰ μόνον τώρα εἰς τὸ τέλος ἐλάβαμεν γράμμα ἀπὸ τοὺς στρατηγούς Α. Βεῖκον καὶ Ν. Ζέρβαν, πλὴν μῆτε τὰς τροφάς μῆτε τὰ ἐκεῖνα ὀλίγα γρόσια οὐδὲν τοὺς ἐδόξατε ἠμπούρεσαν νὰ μᾶς ἐμβάσουν. Τὰ γρόσια ὁμοῦ ταῦτα νὰ στέκουν εἰς τὰ χεῖρα τὸν πληρεξουσίῳν μας, διὰ νὰ τὰ λάβωμεν ὀγλήγορα καὶ νὰ παρηγορήσωμεν τὴν δυστυχίαν τὸν στρατιωτῶν μας, νὰ μᾶς οἰκονομηθῶν δὲ καὶ τὰ λουτὰ.

Δὲν λυποῦμεθα τόσον διὰ τὸν χαμὸν τοῦ Μισολογγίου, διὰ τὸ ὁποῖον ἐχῶσαμεν τόσα αἵματα, ἄλλα μᾶς θλίβει πολὺ περισσότερο ὁ χαμὸς τοῦ οὐοῦ ἔβρινε εἰς ἑνα κενόν,

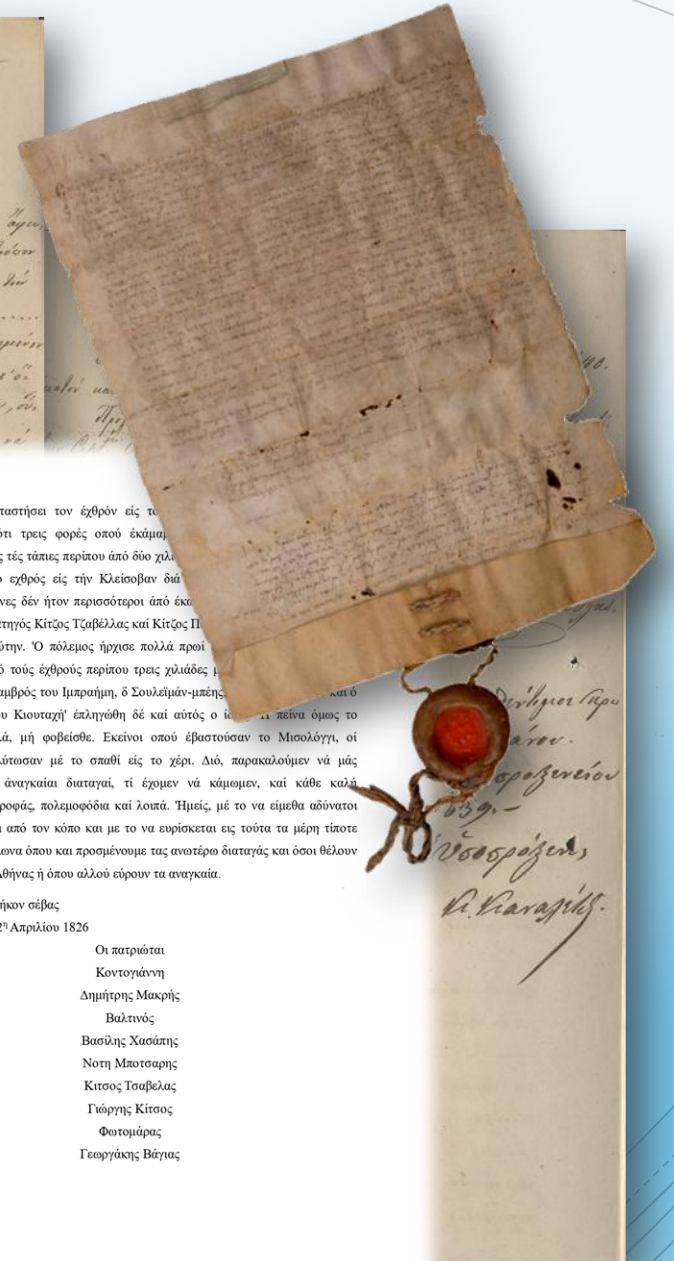

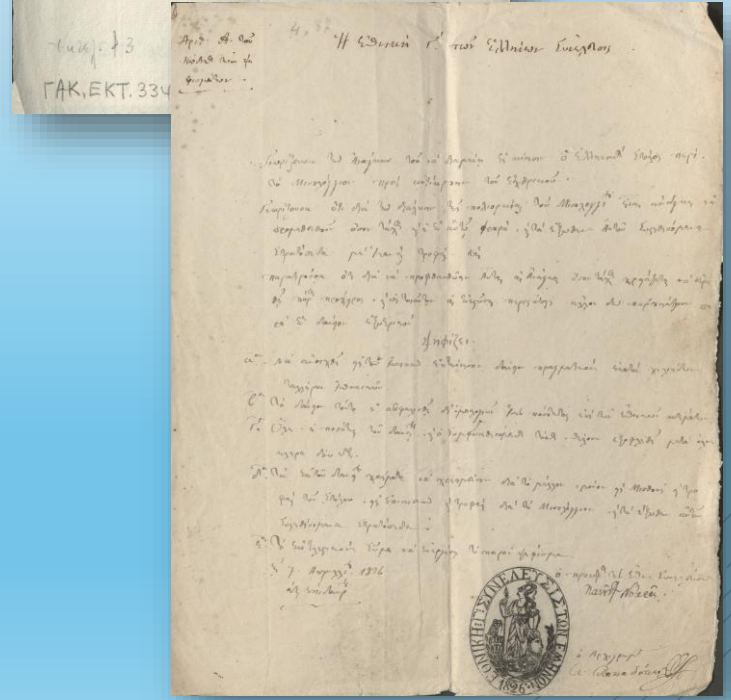
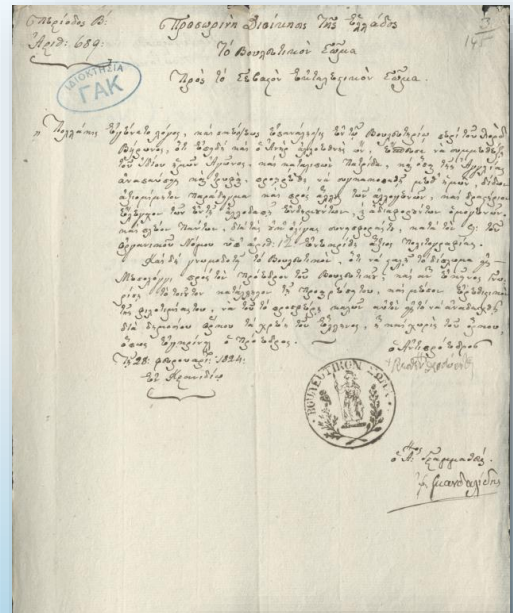
οὐοῦ εἶχαμεν καταστήσει τὸν ἐχθρὸν εἰς τὸν ἀκελευμένον, διότι τρεῖς φορὲς οὐοῦ ἐκάμαμεν ἐκόμεν μέσα εἰς τὴς τάπες περὶ τοῦ ὄου χιλιάδων γενικὴν ἐροδὸν ο ἐχθρὸς εἰς τὴν Κλεισθὸν διὰ τὰς χιλιάδες' οἱ Ἕλληνες δὲν ἦτον περισσότερο ἀπὸ ἑκατὸν ἐφθασε καὶ ο στρατηγὸς Κίτζος Τζαβέλλας καὶ Κίτζος Π. εἰς τὴν μῆσιν ταύτην. Ὁ πόλεμος ἤρχισε πολλὰ πρὶν ἔσκοτόθησαν ἀπὸ τοὺς ἐχθρούς περὶ τοῦ τρεῖς χιλιάδες ἔσκοτόθη καὶ ο γαμβρός τοῦ Ἰμπραήμ, ὁ Σουλεϊμάν-μπεῆς καὶ ὁ γυναικάδελφος τοῦ Κιουταχί' ἐπληρώθη δὲ καὶ αὐτὸς τὴν πείνα ὁμοῦ το ἐπαράδοσαν. Ἀλλὰ, μὴ φοβείσθε. Εκείνοι οὐοῦ ἐβαστοῦσαν τὸ Μισολόγγι, οἱ περισσότεροι, ἐγλύτωσησαν μετὰ τὸ σπαθὶ εἰς τὸ χεῖρ. Διὸ, παρακαλοῦμεν νὰ μᾶς καταφθάσουν αἱ ἀναγκαῖαι διαταγαί, τί ἔχομεν νὰ κάμωμεν, καὶ κάθε καλὴ κυβέρνησις ἀπὸ τροφάς, πολεμοφοδία καὶ λουτὰ. Ἡμεῖς, μετὰ τὸ νὰ εἴμεθα ἀδύνατοι ἀπὸ τὴν πείνα καὶ ἀπὸ τὸν κόπο καὶ μετὰ τὸ νὰ εὐρίσκειται εἰς τοῦτα τὰ μέρη τίποτε περνούμε στὰ Σάλωνα ὅπου καὶ προσμένουμε τὰς ἀνωτέρω διαταγὰς καὶ ὅσοι θέλουν τραβήξει διὰ τὰς Ἀθήνας ἢ ὅπου ἄλλοῦ εὐρουν τὰ ἀναγκαῖα.

Μένουμε μετὰ τὸ ἀνήκον σέβας

Δερβέκιστα τὴν 12^η Ἀπριλίου 1826

Οἱ πατριῶται
Κοντογιάννη
Δημητρίος Μακρῆς
Βαλτινός
Βασίλης Χασάπης
Νοτὴ Μπισοαρῆς
Κίτσιος Τσαβέλλας
Γιώργης Κίτσιος
Φοτομάρας
Γεωργιάκης Βάγιας

Ευχαριστούμε πολύ! που
ταξιδέψατε μαζί μας
στην Ιστορία...

με τα Αρχεία των ΓΑΚ

Μεσολόγγι 1826 Πολιορκία και έξοδος

μέσα από τα Αρχεία των ΓΑΚ
Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση-Λύκειο

Τα Γενικά
Αρχεία του
Κράτους είναι
μια δημόσια
υπηρεσία που
ανήκει στο
Υπουργείο
Παιδείας

ΤΙ ΕΙΝΑΙ ΑΡΧΕΙΟ;

Τα Γενικά Αρχεία του Κράτους

έχουν ιδρυθεί το 1914 από την κυβέρνηση Βενιζέλου και έχουν μία ιστορία πάνω από έναν αιώνα, ενώ πρώτος διευθυντής τους ήταν ο λογοτέχνης Γιάννης Βλαχογιάννης.

Βασικός σκοπός των Γενικών Αρχείων του Κράτους είναι να συγκεντρώνει και να διαχειρίζεται το αρχειακό υλικό που δημιουργούν οι δημόσιες υπηρεσίες, όπως ένα υπουργείο, ένα σχολείο και να διαθέτει τα αρχεία αυτά στους πολίτες για ιστορική έρευνα ή για να αποδείξουν κάποιο δικαίωμα, για παράδειγμα ότι έχουν στην κατοχή τους ένα χωράφι, ένα οικόπεδο.

Τα ΓΑΚ διαθέτουν αρχεία δημοσίων υπηρεσιών αλλά και ιδιωτικά αρχεία, αρχεία δηλαδή ατόμων ή οικογενειών, από τον 14ο αιώνα μέχρι σήμερα. Αποτελώντας έτσι μια κιβωτό της ιστορίας μας, της εθνικής και συλλογικής μας μνήμης.

Κεντρική
Υπηρεσία
ΓΑΚ

Ταξινόμηση Συντήρηση

Αρχειοστάσιο Αναγνωστήριο

Μεσολόγγι: 1826

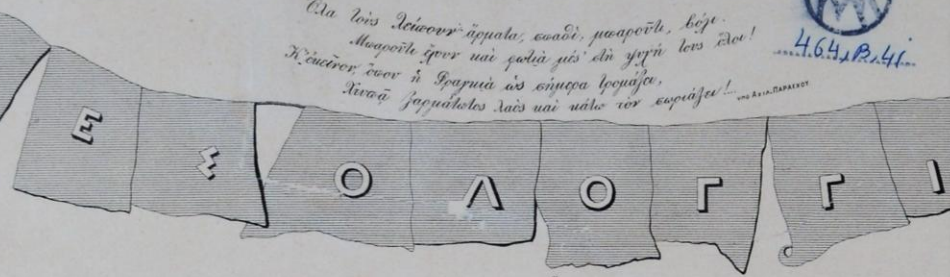
ο τόπος, η εποχή, οι άνθρωποι

ΚΑΤΑ ΠΟΛΕΜΟΝ, ΚΑΙ ΑΥΓΗΝΟΙ

*Ολα τὰς Δεικνὺν ἄρματα, εὐαδὲ, μαρτυροῦν, λέγει
Μαροῦτε ἔστω καὶ φοδὶα μὲν εἰς γυρὴν τὸν Δαί!
Ἡ εὐαδὲν εὐαδὲν ἢ Ἰσραὴλ ὡς εὐαδὲν Ἰσραὴλ,
Καὶ τὰ ἰσραὴλῶτες λαὸς καὶ καὶ τὸν εὐαδὲν!*

464 P. 41

ΖΗ Τ' ΟΝΟΜΑ ΞΟΥ Ξ ΤΑΞ ΨΥΧΑΞ ΠΑΝΤΟΥ Ξ ΕΚΘΕΙΑΖΟΥΝ
ΟΛΩΝ ΑΚΟΥΕΙ ΤΑΞ ΕΥΧΑΣ, ΑΙΩΝΕΣ ΣΕ ΔΟΞΑΖΟΥΝ!...

*Μαὶντὶ μὲν τὰ κούμαλα τὰ γυμνασια τὰ εὐαδὲν
Ἐπίσταται μὲν τὴν εὐαδὲν φοδὶα μὲν,
Ἡ εὐαδὲν εὐαδὲν ἢ Ἰσραὴλ καὶ τὸν εὐαδὲν
Ἡ ἀποδοτικὸν γυμνασια εὐαδὲν*

Χρονικά ορόσημα

- **1825**
- **Απρίλιος:** Στις 15 Απριλίου φτάνουν μπροστά από την πόλη οι πρώτες οθωμανικές δυνάμεις. Η δύναμη της φρουράς του Μεσολογγίου κυμαίνεται γύρω στις 4000 ενόπλους, απέναντι σε πολλαπλάσιους πολιορκητές.
- **Οκτώβριος:** Λήξη της πρώτης φάσης της πολιορκίας.
- **Νοέμβριος:** Εμφάνιση του οθωμανικού στόλου στην περιοχή και αποκλεισμός του Μεσολογγίου. Επιδείνωση της επισιτιστικής κατάστασης στην πόλη.
- **Δεκέμβριος:** Άφιξη ισχυρών αιγυπτιακών τακτικών δυνάμεων υπό τον Ιμπραήμ πασά έξω από την πόλη (12.12). Δεύτερη και τελευταία φάση της πολιορκίας.
- **1826**
- **Φεβρουάριος:** Έναρξη συστηματικού βομβαρδισμού του Μεσολογγίου και σύσφιξη του θαλάσσιου αποκλεισμού. Αποκορύφωση του λιμού και της εξαθλίωσης στην πόλη.
- **Απρίλιος:** Αποτυχία ελληνικών πολεμικών πλοίων να διασπάσουν τον αποκλεισμό και να ανεφοδιάσουν το Μεσολόγγι. Οι πολιορκημένοι αποφασίζουν την εγκατάλειψή του, με έξοδο του συνόλου του πληθυσμού που μπορεί να κινηθεί. Η Έξοδος πραγματοποιείται τη νύχτα της 10^{ης} Απριλίου. Η τύχη ασθενών και τραυματιών που μένουν πίσω είναι ηρωικά τραγική. Οι απώλειες της εξόδου σε νεκρούς και αιχμαλώτους, ιδίως για τις γυναίκες και τα παιδιά, ανέρχονται σε αρκετές χιλιάδες.

Πολιορκία και έξοδος

μέσα από τα Αρχεία των ΓΑΚ

ΧΕΔΙΟΝ ΦΡΟΥΡΙΟΥ ΜΕΣΟΛΟΓΓΙΟΥ

Ποιες πληροφορίες αντλούμε για τις συνθήκες του εγκλεισμού και τα αποτελέσματα της εξόδου από την επιστολή της Φρουράς του Μεσολογγίου;

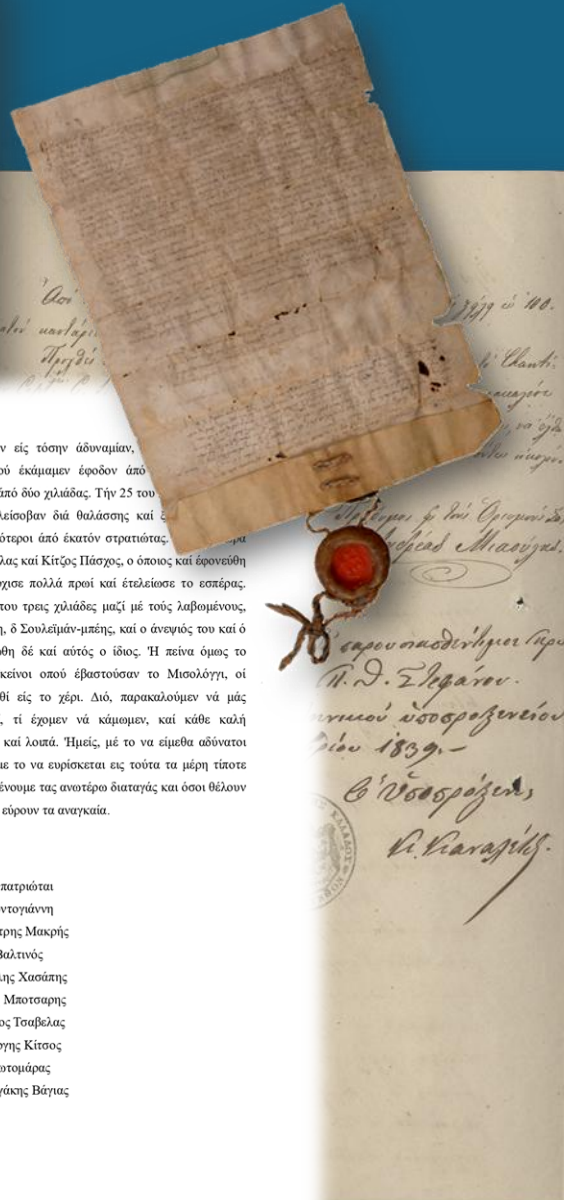
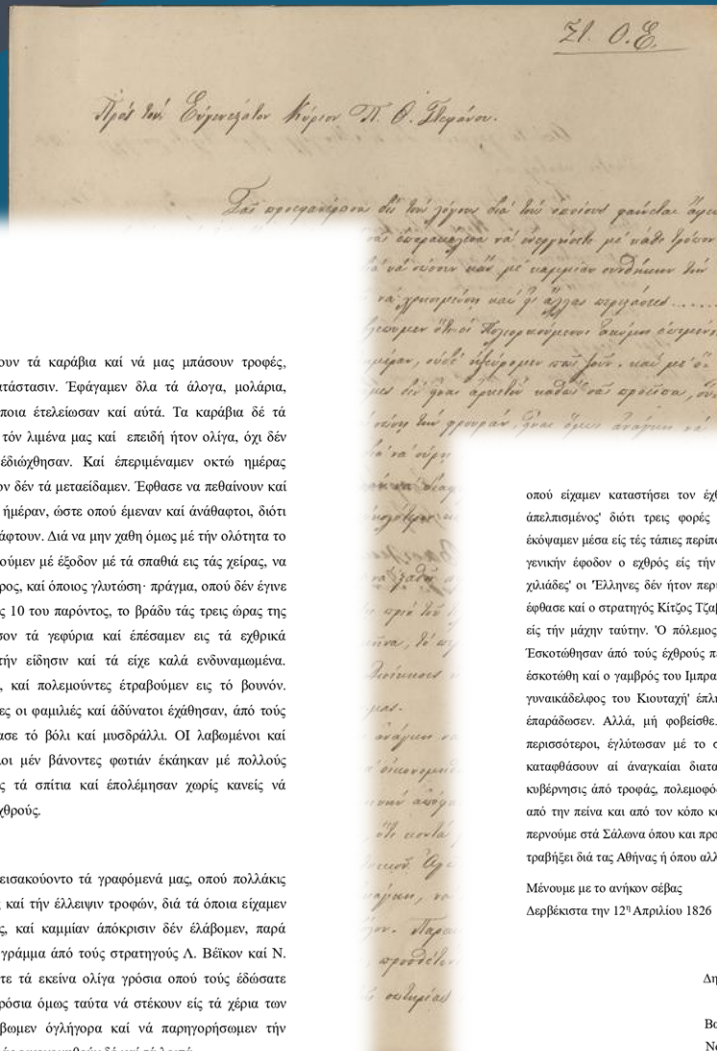
Σεβ. Διοίκησης!

Με την ελπίδα να μας καταφθάσουν τά καράβια και να μας πιάσουν τροφές, εφθάσαμε εις τήν άθλιωτάτην κατάστασιν. Εφάγαμε δλα τά άλογα, μολάρια, γομάρια, σκύλους και γάτες, τά όποια έτελειωσαν και αυτά. Τα καράβια δέ τά ελληνικά μίαν φοράν εφάνηκαν εις τόν λιμένα μας και επειδή ήτον ολίγα, όχι δέν έβλασαν τον εχθρόν, άλλα και εδιώχθησαν. Καί έπερμείναμεν οκτώ ημέρας τρώγοντες θαλάσσια χόρτα, και πλέον δέν τά μεταείδαμεν. Εφθασε να πεθαίνουν και από εκατόν και εκατόν πενήντα τήν ημέραν, όστε οπου έμεναν και άνάθαφτοι, διότι οι άλλοι δέν είχαν δύναμιν να τούς θάψουν. Διά να μην χυθή όμοσ με τήν ολιότητα το στρατιωτικόν, άπεφασίσαμεν να εβγούμεν μέ έξοδον μέ τά σπαθιά εις τάς χείρας, να εβγάωμεν και όλον το αδύνατον μέρος, και όποιος γλυτόση πράγμα, οπου δέν έγινε ποτέ εις τον κόσμιο! Λοιπόν, εις τάς 10 του παρόντος, το βράδυ τάς τρεις ώρας της νυκτός, εκάμαμεν τήν έξοδον μέσον τά γεφύρια και έπέσαμεν εις τά εχθρικά περιχωράκιματα. Ο εχθρός είχε τήν ειδησιν και τά είχε καλά ενδυναμωμένα. Επλέεθμεν όμοσ εις τον κάμπον, και πολεμούντες έτραβούμεν εις τό βουνόν. Εβάσταζεν ο πόλεμος έξ ώρας. Όλες οι φαμιλιές και αδύνατοι έχάθησαν, από τούς δυνατούς πολλά ολίγοι, όσοσ έπιασε τό βόλι και μισοδράλλι. Οι λαβομένοι και άρρωστοι οπου είχομεν μέσα, άλλοι μόν βάνοντες φωτιάν εκάκων μέ πολλούς εχθρούς, άλλοι δέ εκλείσθησαν εις τά σπάτια και έπολέμησαν χωρίς κανείς να παραδόση τον έναυτόν του εις τούς εχθρούς.

Σεβ. Διοίκησης!

Αυτά όλα ήκολούθησαν, οπου δέν εισακούοντο τά γραφομένα μας, οπου πολλάκις σάς εγράψαμεν τήν κατάστασιν μας και τήν έλλειψιν τροφόν, διά τά όποια είχαμεν στείλει έπιτήδες και πληρεξουσίους, και καμμίαν απόκρισιν δέν έλάβομεν, παρά μόνον τώρα εις το τέλος έλάβαμεν γράμμα από τούς στρατηγούς Α. Βέικον και Ν. Ζέρβαν, πλήν μήτε τάς τροφάς μήτε τά εκείνα ολίγα γρόσια οπου τούς έδόσατε ήμπόρεσαν να μάς έμβάσουν. Τά γρόσια όμοσ ταύτα να στέκουν εις τά χέρια τον πληρεξουσίον μας, διά να τά λάβωμεν όγλήγορα και να παρηγορήσωμεν τήν δυστυχίαν τον στρατιωτών μας, να μάς οικονομηθούν δέ και τά λουπά.

Δέν λυπούμεθα τόσο διά τον χαμόν του Μισολογγίου, διά το όποιόν έχρυσαμεν τόσα αίματα, άλλα μάς θλίβει πολύ περισσότερο ο χαμός του οπου έγινε εις ένα κανόν,

οπου είχαμεν καταστήσει τον εχθρόν εις τόσην αδυναμίαν, άπελπισμένους διότι τρεις φορές οπου εκάμαμεν έφοδον από εκάμαμεν μέσα εις τάς τάπας περίπου από δύο χιλιάδες. Τήν 25 του γενικην έφοδον ο εχθρός εις τήν Κλείσθον διά θαλάσσης και έφθασε και ο στρατηγός Κίτζος Τσαβέλλας και Κίτζος Πάσχος, ο όποιος και άρονεύθη εις τήν μάχην ταύτην. Ο πόλεμος ήρχισε πολλά πρού και έτελειωσε το εσπέρας. Εσκοτώθησαν από τούς εχθρούς περίπου τρεις χιλιάδες μαζί μέ τούς λαβομένους, έσκοτώθη και ο γαμβρός του Ιμπραήμη, δ Σουλεϊμάν-μπέης, και ο άνεψιός του και ο γυναικαδέλφος του Κιοουταχή έπληγώθη δέ και αυτός ο ίδιος. Η πείνα όμοσ το επαράδωσαν. Αλλά, μη φοβείσθε. Εκείνοι οπου έβαστούσαν το Μισολόγγι, οι περισσότεροι, έγλίτωσαν μέ το σπαθί εις το χέρι. Διό, παρακαλούμεν να μάς καταφθάσουν αι άναγκαία διαταγαί, τί έχομεν να κάμεμεν, και κάθε καλή κυβέρνησις από τροφάς, πολεμοφόδια και λουπά. Ημείς, μέ το να είμεθα αδύνατοι από την πείνα και από τον κόπο και με το να ενρίσκειται εις τούτα τα μέρη τίποτε περνούμε στα Σάλανα όπου και προσμένουμε τας ανοτέρω διαταγάς και όσοι θέλουν τραβήξει διά τας Αθήνας ή όπου άλλοι εύρουν τα αναγκαία.

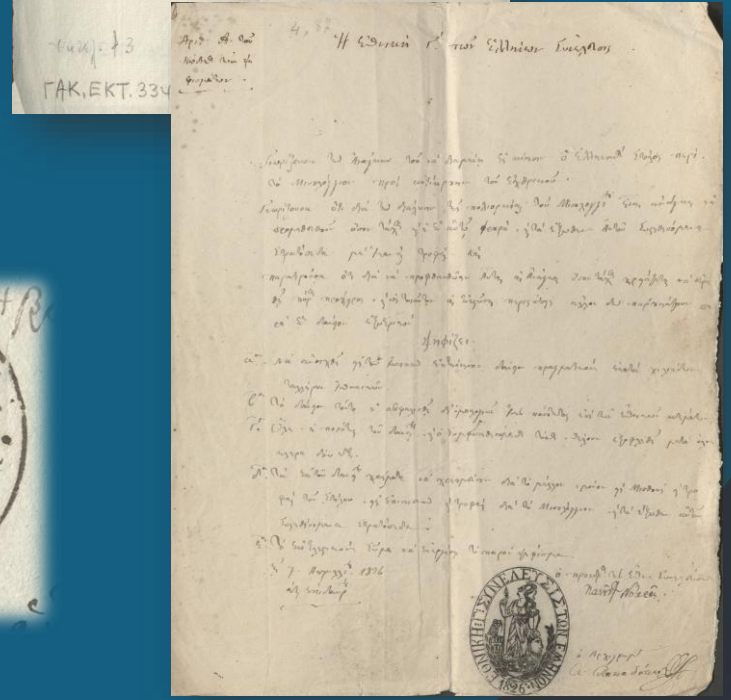
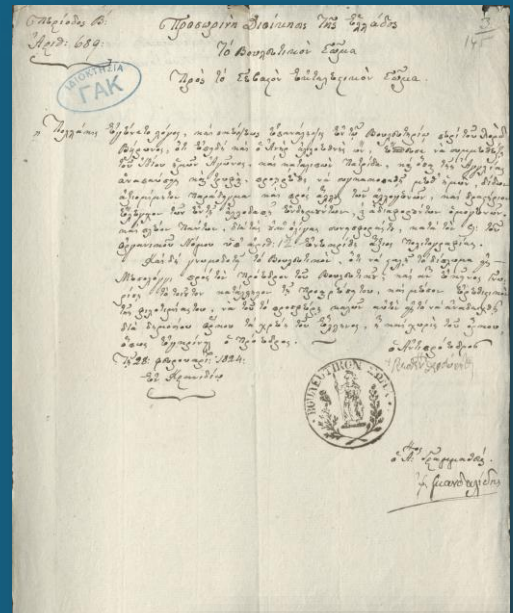
Μένουμε με το ανήκον αέβας
Δερεβέκιας την 12^η Απριλίου 1826

- Οι πατριώται
- Κοντογιάννη
- Δημήτρης Μακρής
- Βαλτινός
- Βασίλης Χασάπης
- Νοτη Μπουσαρης
- Κίτσος Τσαβέλας
- Γιώργης Κίτσος
- Φωτομάρας
- Γεωργάκης Βάγιας

Ποιες μορφές
 βλέπουμε να
 απεικονίζονται
 στις σφραγίδες;
 Γιατί; Ποια είναι η
 συμβολική τους
 σημασία;

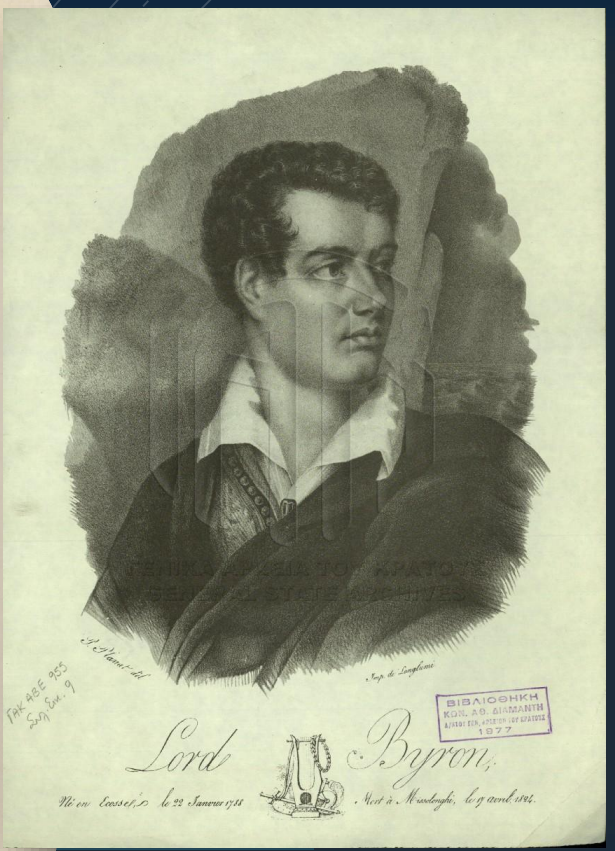

ΕΘΝΟΛΟΓΙΚΟΝ ΜΟΥΣΕΙΟΝ

ΕΝΘΥΜΙΑ ΛΟΡΔΟΥ ΒΥΡΩΝΟΣ

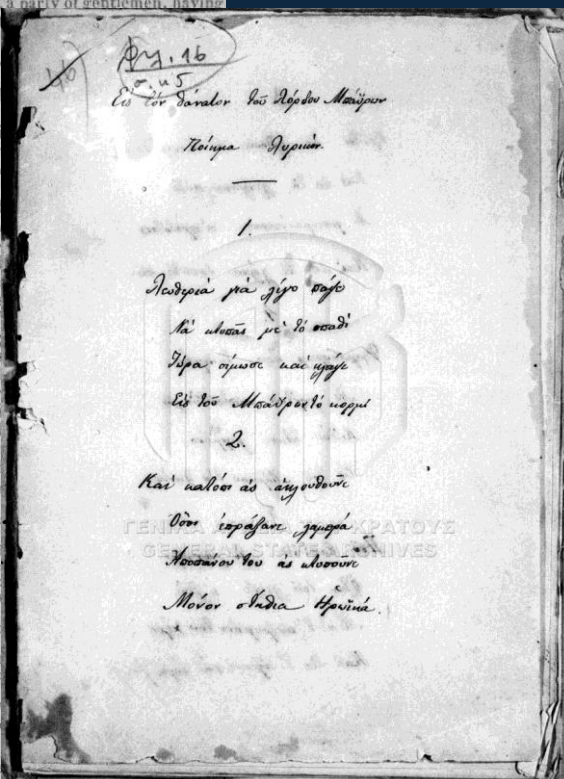

Lord Byron
Νέοι οὐκ ἐπιφανὲς ἄνθρωποι
Ἐπιφανὲς οὐκ ἄνθρωποι
Ἐπιφανὲς οὐκ ἄνθρωποι
Ἐπιφανὲς οὐκ ἄνθρωποι

“E...
ποητ...
Ἔθνε...
τοῦ...
καί...
Custis proceeded—
“Immortal Missolonghi! though now but a heap of ruins, with thy ashes slaked in blood, those ashes will soon be scattered by the winds, and the last stone of thy foundation rased with the earth—but thy fanewill survive the wreck of thy fortunes, and be hailed with admiration by distant ages. Thy heroic defence and fall has raised for thee a monument in the hearts of the good and brave, more brilliant than the works of art—more durable than their brass or marble.
“What works of genius, what wonders of the chisel, now mark the fields of Marathon or Plata? The shepherd tends his flocks and tunes his reed, while the objects of his care peacefully graze upon the turf which once resounded with the clang of arms, the tramp of steeds, and the shouts of victory! All is hushed in the silence of ages. But the fame of Marathon still flourishes in immortal youth,” uttered by the “wreck of matter,” undecayed by the waste of time.
“Kramonidas rejoiced that he died not childless, having left two immortal daughters—“the fields of Leuctra and Mantinea.” Add, oh Greece! to thy heroic family, illustrious Missolonghi: she will not disgrace her elder lineage.
“While gallant Greece thus struggles against her inhuman oppressors, where, let me ask, are the kindred notions of Christendom? Where the *Defenders of the Faith*, whose banner bears the emblem of the cross, the first peer of whose realm is a vicar of Christ? Where, too, the *Most Christian of Kings*? Are they mere spectators of the scene, while a renowned and Christian People are sinking under the merciless tyranny of infidel oppressors
“Shame on the Christian world! A barbaric age is restored. Glory to Greece, who, single handed, still grasps the cross, and wields her avenging sword. May every pass in her defence be a Thermopylae, and every leader in her righteous cause a Leonidas, till not a turbaned tyrant remains to pollute her classic shores.

CÉLEBRATION AT ARLINGTON.

After the public ceremonies of the day were closed at the Capitol a party of gentlemen, having first, in common with their respects to the nation, at his mansion, of the Potomac, for their, and spending the joyment. The kind the grounds on which accustomed urbanity ed a shelter for the well calculated for feelings that should it was the Tent of W of the Revolution”— tered WASHINGTON f of Dorchester.” The venerated canvass we alternate wreaths of its head hung an orig *Patrie*,” by Sharples esteemed the best l Opposite to the portr ed “WASHINGTON, A side, around the wall medallions, all enci green, and bearing the
“ADAMS, JEFFERSON, GAR lice.”
“WARREN, MONTGOMER The Pretorium of the ory of its immortal Ch the war of Independe tion of posterity, the p liberty, and the rights
“IRELAND—Honor and who nobly contributed can Independence.”
“AYACUCHO—the York 4th July, 76—in the o to be free.”
“The immortal memory “On the 4th July, 1876 dependent as we.”
“BOZZARI, BYRON, and for the liberties of Gre
“FAVIER, JARVIS, and Christian People in their struggle against infidel oppressors.”
“LAFAYETTE—honor and gratitude to those of other nations who aided in the establishment of American Independence.”
“BOLLYAR, the Deliverer—the Washington of the south.”

NATHAION, 21 Σεπτεμβρίου 1834.

Διὰ τὸ σῆμα τοῦ ἑθνικοῦ Ἰππικού ἀπὸ Κρησασαῶν μᾶς ἠγάπησεν ἀπὸ Μεσσηνίου ἑστῆ.
Διὰ ταῦτα ἐκινήσεν ἀπὸ Κρησασαῶν τὸ Ἰππικὸν τοῦ ἑθνικοῦ, καὶ εἰσέβαλε εἰς τὴν πᾶσιδα τοῦ Βρυσηίου, ἐπειδὴ δι' ἐπίστασιν ἑστῆσιν, ἤγματοσιν καὶ ἐφῆνεσιν τῶν ἐφῆνεσιν εἰς τὴν ἑλάνια τῶν ἀφῆνεσιν τῶν ἐφῆνεσιν 10 ἢ 15 γκαλά, μερὶς ἄλλα, ἐπὶ τὸ 100 γκαλάσῃσιν καὶ ἐπέτερε --- Τὰ

Φιλελληνισμός: η περίπτωση του Λόρδου Βύρωνα μέσα από τα Αρχεία

...the execution of these appropriate decorations, ebed to the chaste ism of Mr. CUSTIS, and their guest. At ing called upon I HO WANN, Esqrs. to take ident and Vice Pre at substantial repast, in *Preveaux*. After the following toasts
...American Independence —a political Jubilee; may the sound of its trumpet be heard in far distant lands as an “acceptable year.”
After this toast, the following Ode, which had been composed for the occasion, was read, amidst the loud and reiterated applause of the company.

...duty.”
By General Mason. The cause of Greece, sanctified by the devotion, and sealed by the blood of her People—May the sleeping justice of the Christian world at length awake, and arrest the devastating arm of her remorseless oppressor.
By Mr. Frye. The Chesapeake and Ohio Canal—A speedy execution of this great bond of a community of interests between the East and the West.
By Dr. Hunt. A National University. The only true school for the cultivation of national feeling and national liberality
By George Graham, Esq. The county of Fairfax—Honored by the residence of George Washington, the Father of his Country, and George Mason, “a really great man, of the first order of greatness.”
By Counsellor Sampson. The memory of Franklin and Fulton—The one brought fire from Heaven, the other yoked it to the car of Commerce. The one taught us to slink it as a destroyer, the other to use it as a friend and benefactor.
By Mr. Senator Johnston. Those who moved the ball of the Revolution—James Otis and Patrick Henry.
By Mr. Senator Bouigny. Under the influence of this respected Tent, may the blessings of Liberty extend from continent to continent.
By General Sedgwick. The three Pillars of the Temple of Freedom—Education, a Free Press, and a good Mail Establishment—while they are sound, the structure is safe—remove either, it totters and falls.
By Commodore Bainbridge. The City of Washington, founded in affection and nourished in kindness.
By Mr. Bush. The triple alliance of the Plough, the Loom, and the Ship.
By Captain Kuhn. The heroes who fell at Missolonghi—hallowed be the earth that embosoms them.
By one of the Company. The heroines of Missolonghi, their pure blood fertilizing the fields of Liberty, ensures an abundant harvest.
By S. B. Barrell, Esq. The Old Thirteen Stars and Stripes. Forty, save one, to every one who would not die in their defence.
By one of the Company. The South American Republics—after successful struggles in the field, let them beware of internal feuds.
By one of the Company. The land of Wit, Eloquence, and Song.
By General Mason. Dame Liberty, grown stout and thrifty in this happy land, let the test of half a century satisfy the world, that, wisely wooed, she may be warrantably well.
At 3 o'clock the party embarked, and after spending an agreeable half hour, at the polite invitation of its hospitable owner, on Mason's Island, the garden and groves of which were beautifully illuminated, they returned gratified and delighted to their respective homes.

Σεπτεμβρίου

Σεπτεμβρίου
ἡμερῶν
καὶ
ἡμερῶν

ἡμερῶν
καὶ
ἡμερῶν

ἡμερῶν
καὶ
ἡμερῶν

ἡμερῶν
καὶ
ἡμερῶν

ἡμερῶν
καὶ
ἡμερῶν

ἡμερῶν
καὶ
ἡμερῶν

ἡμερῶν
καὶ
ἡμερῶν

ἡμερῶν
καὶ
ἡμερῶν

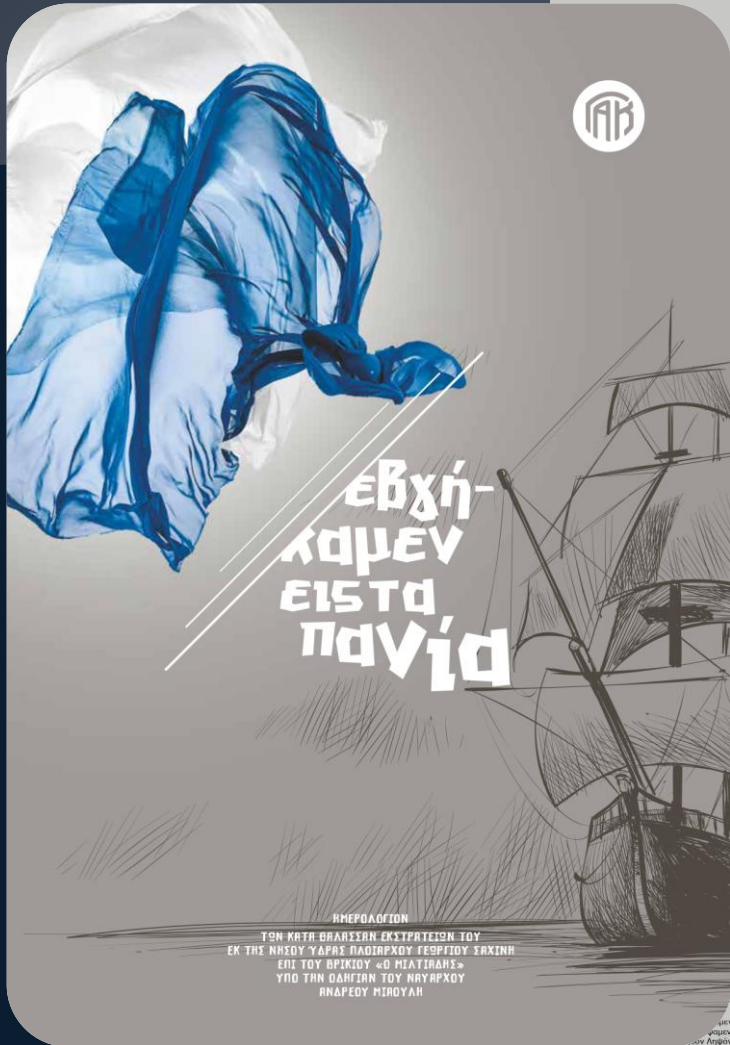
ἡμερῶν
καὶ
ἡμερῶν

ΣΗΜΑΣΙΑ ΛΕΞΕΩΝ Στο Ημερολόγιο υπάρχουν κάποιες λέξεις που δεν τις χρησιμοποιούμε πια; Ποια είναι η σημασία τους;

Ημερολόγιον των κατά θάλασσαν εκστρατειών, του εκ της νήσου
Υβρας πλοίαρχου Γεωργίου Σαχίνη επί του βρικόου «Ο Ηλιάδα»,
υπό την οδηγίαν του ναυάρχου Ανδρέου Μιχαήλ.
Των 1824-25-26-27.

Αύγουστος 1824

Μετά μεσημέριον, αναχωρήσαντες από Υβρας διαυθύνεσθα προς το ακρωτήριον Σούνιον, όπου η Υβραία (Νηυστή) μόρια μετά της των Σπε-
τζών έμ-
Το πρω-
Τούτου
Σήμερ
Αλέξαν-
χου, οι
Αγυμτι
ουδών
Το πρω-
του Να-
τά Σπε-
Ολην τ
σθη και
διευθύ
Το πρω-
ο Ναυο
30, προ
πρόστα-
Περί τη
Ρωσική
εμπρη-
στικής
Το πρω-
συλλη-
φορτίο
Οι ναύ-
σαρτες
επιτυχ
δυσχε-
τηρετη
Υβραν
να μορ-

ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΝ

ΤΩΝ ΚΑΤΑ ΘΑΛΑΣΣΑΝ ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΩΝ ΤΟΥ
ΕΚ ΤΗΣ ΝΗΣΟΥ ΥΒΡΑΣ ΠΛΟΙΑΡΧΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΣΑΧΙΝΗ
ΕΠΙ ΤΟΥ ΒΡΙΚΙΟΥ «Ο ΗΛΙΑΔΗΣ»
ΥΠΟ ΤΗΝ ΟΔΗΓΙΑΝ ΤΟΥ ΝΑΥΑΡΧΟΥ
ΑΝΔΡΕΟΥ ΜΙΧΑΗΛ

μονότανα σφοδρός και εθελουσίτηρην όλμη την νύκτα. Ο ανεμιας
από τινός αυτού βοσκός ότι εκ της ν. Αρκ. (ισία) εν' αρχήματα τα υπ
αδελφίσι του αστυνομαρχού Γεωργίου Σαχουνηλάκη.
Ο ίδιος χθεναός άνεμος σφοδρός.
Τας προς 8 π.μ. ήλθεν επί του πλοίου του Ναυάρχου, ο Γ. Σαχουνης, με
βρικόον του, και αφού συνομιλήσαντες τα δέοντα, αποφασισθήν' αναχω-
ρήσασθαι, και να διακολληθώμεν εκ της ν. Κας και Ηλείας (Μακρο-
σία) όπου είναι παραγμένο οι δύο εχθρικοί στόλοι, ο Φαίδωνος και ο Αν-
τωνίου. Εθελουσίτηρ ο ίδιος χθεναός άνεμος, πλην ημετέρας.

Ημερολόγιον των κατά θάλασσαν εκστρατειών, του εκ της νήσου
Υβρας πλοίαρχου Γεωργίου Σαχίνη επί του βρικόου «Ο Ηλιάδα»,
υπό την οδηγίαν του ναυάρχου Ανδρέου Μιχαήλ.
Των 1824-25-26-27.

Αύγουστος 1824

Μετά μεσημέριον, αναχωρήσαντες από Υβρας διαυθύνεσθα προς το ακρωτήριον Σούνιον, όπου η Υβραία (Νηυστή) μόρια μετά της των Σπε-
τζών έμ-
Το πρω-
Τούτου
Σήμερ
Αλέξαν-
χου, οι
Αγυμτι
ουδών
Το πρω-
του Να-
τά Σπε-
Ολην τ
σθη και
διευθύ
Το πρω-
ο Ναυο
30, προ
πρόστα-
Περί τη
Ρωσική
εμπρη-
στικής
Το πρω-
συλλη-
φορτίο
Οι ναύ-
σαρτες
επιτυχ
δυσχε-
τηρετη
Υβραν
να μορ-

Αύγουστος 1824

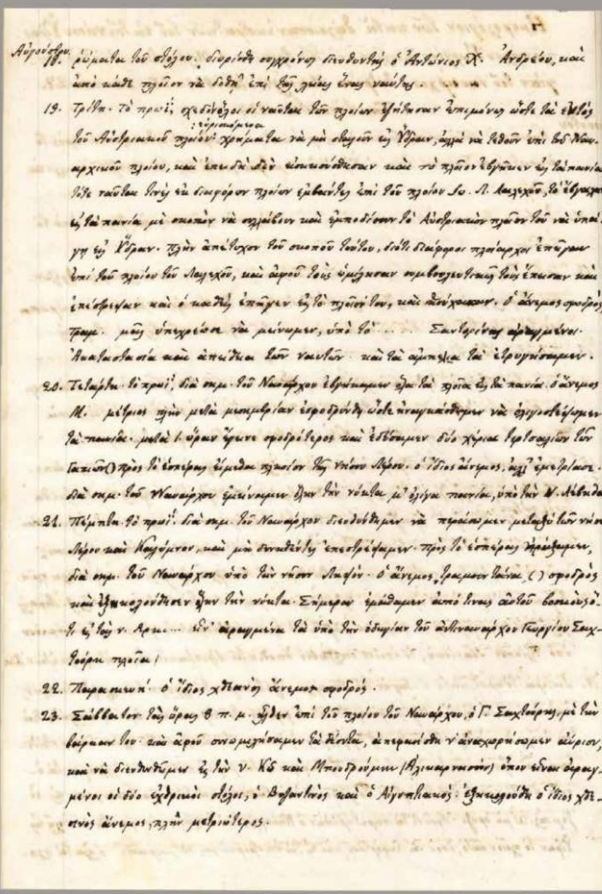
24 Κιρκια

Το πρωί δια σημ. του Ναυάρχου εβγήσαντες όλα τα πλοία εις τα πανία, ηνά-
θησαν μετά ταύτα με την υπά του Σαχουνη ν. μόρια. Τότε δια σημ. του
Ναυάρχου επροσκληθήμεν όλοι οι πλοίαρχοι επί της ναυαρχίδος, και αεφα-
οίσθη να υπάγη εμπρός μία μόρια συνισταμένη ούτως. Υβραϊκά πλοία δέκα,
των Σπετζών πέντε και εν πυρκαλιών. Των Ψαριών τρία
Μετά μεσημέριον δε επήλθοσαν εις τον περσιόν της
είδεν ο εχθρός εβγήκεν εις τα πανία με όλα τα πλοία.
ηνήθησαν και ενώ οικονομολομήθη, εξήφθη ειδοίμεν
λα οι ανέναντα του μεσοίου καταρτίου του δευτέρου, όπου
σας. Οθεν δια το στενόν δε του (Ναύλου) και το αβλαβές
πάρει προς το μέρος της Κω, ενισταύ και δια την νύκτα,
ού μέρη ν απομακρυνθήμεν. εκούσαντες δε και δύο πυρ-

λοία μας ευρέθημεν υπό του Ν. Τσιτάλια. Δέκα δε εχθροί-
ύσαν εντός σχεδόν του περσιού της Κω. Ο ανεμιας μ.τ.
ύσαν του ηλίου, δια σημ. του Ναυάρχου οράσαντες υπό το α-
/ τέσσαρα πλοία εις κατακόσμιον του εχθρού. Το του
φαρλ, και δύο των Σπετζών. Ο ίδιος χθεναός άνεμος.
ίδιος χθεναός άνεμος. Κατά διαταγήν του Ναυάρχου
ν δύο πλοία, το του Ιω. Παπέλη (Μακροσία) Υβραϊκόν,
δια να προβλήσαν εμπρός. Έκοσταν πλοία δύοσαν εις
Μετά μεσημέριον επήστρεψαν τα εις κατακόσμιον του
ινέφρασι ότι επασκοφέντες εν Αγγλικόν εμπρηκόν πλοίο-
τα Αλεξάνδρου και ν. Κας, επιλαφοφόρησαν παρ' αυτού
στόλου εν' αρχήματα εις Κω. Οθεν εντ' αυτών των πλο-
ι εβήσαν εις τα πανία άλλα δύο, το του Ιω. Μήκου, και

ίδιος χθεναός άνεμος, πλην μέτρος, περί την μεσημέρι-
κανόναν προς το μέρος της Κω και της Καλαμών, και
τα εις κατακόσμιον του εχθρού δύο πλοία μας επολε-
εχθρικών, αμέσως δε μερικά πλοία μας εβλάθησαν εις τα
ο Ναυάρχου, ήσαντο το σπλήνιο της αναχωρήσεως, και
εις τα πανία. Προς το σήμερ δε επήστρεψαν εις τας
τους δύο εχθρικούς στόλους εις τα πανία, ενήθησαν και

μετά του Ναυάρχου, εμείθα πληρών των ν. Τζατάλια εις

Ευχαριστούμε πολύ! που
ταξιδέψατε μαζί μας
στην Ιστορία...

με τα Αρχεία των ΓΑΚ